

2021-04-14

Dnr. 800-1752-2021

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju2021/00115

Yttrande över delbetänkande (SOU 2021:2) Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap.

Länsstyrelsen Skåne har beretts möjlighet att lämna yttrande över (SOU 2021:2) delbetänkande av utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne avråder från delar av betänkandets förslag att införa krav på svenska och samhällskunskap för medborgarskap. Författningsförslagen i betänkandet skulle i sak kunna vara genomförbara i enlighet med utredningens resultat, men Länsstyrelsen menar att omständigheter som beskrivs i betänkandet behöver utredas ytterligare. Länsstyrelsen Skåne sammanfattar remissvaret under nedanstående rubriker:

- Övergripande kommentarer
- Kunskapsprov i svenska och samhällskunskap
- Konsekvenser

Övergripande kommentarer

Utredningen utgår från två resonemang om vad som vill uppnås: att stärka medborgarskapets status, och att öka integrationen. Dessa resonemang kan delvis uppfattas som självmotsägande i utredningen och vissa av förslagen tycks motverka varandra. Utredningen är otydlig om dess förväntade effekter, det är därför av stor vikt att det finns klarhet i vilka konsekvenser utredningens förslag kan få.

En viktig aspekt som utredningen saknar, är en nulägesbeskrivning av hur språk- och samhällskunskaperna ser ut för de som idag ansöker om svenskt medborgarskap. Det kanske är så att språknivån och kunskaper om samhället redan är tillräcklig hos de som söker medborgarskap, och i så fall är det av rent ekonomiska orsaker inte försvarbart med en kostsam reform. Det saknas också uttömmande evidens om att

ett eventuellt medborgarskapsprov uppfyller sitt syfte. Ett medborgarskap i sig är integrationsfrämjande – men är kunskapskraven för höga riskerar det att exkludera.

Utredningen identifierar också att det finns risker för diskriminering och exkludering oavsett nivåerna på språk- och samhällskunskapskrav för medborgarskap, men det görs ingen ingående konsekvensanalys av innebörden av detta för olika individer eller samhället, vilket vore önskvärt. Länsstyrelsen ställer sig därför tveksam till om förslaget om ett språk- och samhällskunskapsprov som villkor för medborgarskap främjar ett inkluderande samhälle där individen får bättre förutsättningar att delta i samhällsutvecklingen.

Kunskapsprov i svenska och samhällskunskap

Förslagen i utredningen bygger på antagandet att krav på svenska och samhällskunskap för medborgarskap ger incitament till människor som migrerat till Sverige att lära sig svenska och få mer kunskap om samhället. Det förväntas leda till ökat arbetsdeltagande, ett mer inkluderande samhälle och ökad samhörighet. Länsstyrelsen Skåne ser i detta istället en risk för att kraven skulle kunna leda till en inlåsningsseffekt på SFI och därmed motverka en stor del av nuvarande arbetslinje i mottagandet. Många slutar SFI på B och C nivå, en nivå på kunskaper i svenska som är tillräcklig inom många yrken.

Det är också länsstyrelsens uppfattning att föreslagna undantag för kunskapstest kan få negativa effekter för undervisning i svenska på SFI tex, då läraren på samma gång denne ska examinera för språkkunskaper också avgör någons möjlighet till medborgarskap – ett ansvar som med stor sannolikhet påverkar yrkeskåren negativt.

Det finns idag en omfattande kunskap om nyanländas lärande som kan utvecklas vidare till en långsiktig strategi för att stärka språkraven vilket även skulle gynna språkutvecklingen för barnen i invandrartäta områden.

Länsstyrelsen Skåne anser också att minoritetsspråkens status i fråga om medborgarskapet behöver belysas ytterligare.

Länsstyrelsen Skåne instämmer också med utredningens bedömning att ett eventuellt prov i samhällskunskap för medborgarskap inte bör kopplas samman med den samhällsorientering som idag erbjuds nyanlända enligt lag (2013:156).

Länsstyrelsen Skåne vill ändå belysa att en kvalitetssäkrad samhällsorientering för nyanlända har en stor potential som det för närvarande finns goda möjligheter att utveckla vidare, ifall ett kunskapsprov inte skulle genomföras. Samhällsorienteringen visar goda resultat och länsstyrelserna belyser i sin nationella uppföljning att det finns ett nationellt intresse och efterfrågan av en fortsatt nationell kvalitetssäkring och strävan efter likvärdighet av samhällsorienteringen. Genomförda

studier av kvalitetssäkrad samhällsorientering visar effekter, utöver ökad samhällskunskap, också ger djupare förståelse för samhället, i relation till bland annat ökad tillit, hälsa och motivation för individen, vilket borgar för en ökad känsla av samhörighet med samhället för individen.

Konsekvenser

Det framkommer i utredningen att vissa personer – exempelvis äldre, personer med kort utbildning och personer som varit med om traumatiska upplevelser – har sämre förutsättningar att lära sig ett nytt språk. Om kraven leder till en situation där grupper av människor lever länge i Sverige utan att kunna bli medborgare kan förslagen tvärt emot dess intentioner försvåra sammanhållningen och minska samhörigheten. Särskilt oroande är det om människor från vissa länder och/eller med viss etnicitet blir överrepresenterade i gruppen som utesluts ur den demokratiska gemenskapen och inte kan rösta i riksdagsvalen. Vilket i sin tur kan leda till ytterligare segregering och enklavisering. Barn riskerar också i förlängningen att drabbas om deras föräldrar lever i Sverige många år utan möjlighet till medborgarskap.

För att motverka detta föreslår utredningen att det ska vara möjligt för individen att söka dispens från kraven på språk- och samhällskunskap. En konsekvens av detta kan bli att individer som kan komma att omfattas av en dispens, av flera anledningar inte är identifierade av systemet, tex är funktionsnedsättningar ofta kopplat till social skam i många länder och att individen därmed inte är uppmärksammas inom tex vården. Sammantaget skulle möjliga effekter av dispens behöva utredas vidare, samt dess eventuella konsekvenser för samhällets institutioner belysas ytterligare.

I avsnitt 6.3 föreslås att kraven ska omfatta personer mellan 16 och 67 år. Länsstyrelsen Skåne bedömer att en nedre åldersgräns på 18 år vore mer rimligt med hänvisning till utredningens egna resonemang om att det skulle medföra färre lagtekniska svårigheter och att det i större utsträckning skulle synkronisera med Migrationskommitténs betänkande (SOU 2020:54). 18 år är också myndighetsåldern i Sverige, vilket vore mer logiskt att utgå ifrån, givet de stora konsekvenser ett kunskapsprov kan få.

Länsstyrelsen Skåne ser också ett behov av att förtydliga omständigheterna kring författningsförslagen avseende 7-9 §§ i medborgarskapslagen så att dessa korrelerar med § 18-19 §§ i samma lag. Enligt förslaget tycks vuxna medborgare i de nordiska länderna undantas från språkkravet men inte ungdomar.

Länsstyrelsen Skåne håller inte med utredningens slutsats att kostnaderna för länsstyrelserna skulle vara försumbar även om ärendena är få till antalet, utan anser att detta behöver utredas ytterligare.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektören Ola Melin, efter föredragning av integrationsutvecklare Torgny Ängquist. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Petar Cavala och enhetschef Åsa Stenbäck Holmer deltagit.

Ola Melin

Torgny Ängquist

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Information om hur vi hanterar dina personuppgifter hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd